

УДК 351: 338.482.2

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2026-16-146-152>

Шведун Вікторія, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри економіки та публічного управління Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут»

Shvedun Viktoriia, Doctor of Science in Public Administration, Full Professor, Head of the Department of Economics and Public Administration at National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5170-4222>

Сисоєва Світлана, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри готельного і ресторанного бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

Sysoieva Svitlana, PhD in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Hotel and Restaurant Business at Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0790-0581>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТУРИЗМУ ТА ГОСТИННОСТІ В КРАЇНАХ ЄС ТА СВІТУ: ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ АНАЛІЗУ ВИКЛИКІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ СУПЕРЕЧНОСТІ

ENSURING OF ECONOMIC SECURITY OF TOURISM AND HOSPITALITY IN THE EU AND THE WORLD: STATE MECHANISMS FOR ANALYZING OF CHALLENGES AND STRATEGIC CONTRADICTIONS

Анотація. У статті здійснено огляд державних механізмів аналізу викликів та стратегічних суперечностей щодо забезпечення економічної безпеки туризму та гостинності в країнах ЄС та світу. Зокрема, проведено діагностику середньомісячного медіанного показника ADR у Європі на макрорівні; проаналізовано ризики для економічного зростання туризму та гостинності в країнах ЄС та світу; оцінено рівень співвідношення ціни та якості туризму та гостинності в країнах ЄС та світу.

Показано, що загалом, ризики для економічного зростання та зростання туризму в 2025 р. зміщені в бік зниження. З огляду на нещодавні оголошення, поточний сценарій зниження економіки туризму, можливо, є більш надійним прогнозом. Більший вплив тарифів означатиме, що відновлення міжнародних подорожей значно сповільниться у 2025 р., з 12,3% до лише 6,7% вище рівня 2019 р., згідно з поточним прогнозом зниження.

Підкреслено, що проблеми, з якими стикається європейський бізнес, відрізняються від глобальної картини, яку частіше спотворюють респонденти зі США. У нещодавньому опитуванні менше респондентів виділили вартість авіаквитків та проживання в якості ключових проблем для європейського туризму. Зазначено, що існують також ризики, пов'язані з несприятливими погодними умовами та стихійними лихами, які можуть перенаправити туристів до альтернативних напрямків або, можливо, затримати бронювання поїздок до цих регіонів.

Показано, що у 2025 р. відбулися певні зміни серед головних глобальних викликів для туризму. Фінансовий тиск залишається ключовим викликом, але він дещо послабився порівняно з минулим кварталом. Натомість, більш помітними були занепокоєння щодо бюрократії, регулювання та торговельної політики, а також занепокоєння щодо зменшення кількості довгострокових

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

ISSN 2786-6246 (print)
ISSN 2786-9091 (online)

міжнародних відвідувачів. На це, ймовірно, вплинули нещодавні оголошення адміністрації США щодо глобальної торгівлі. Визначено, що п'ятьма напрямками, які отримали найбільше похвали за співвідношення ціни та якості у письмових відгуках гостей, були Італія, Кіпр, Мальта, Греція та Сан-Марино. Відмічено, що в цілому, сталий туризм вимірює сприйняття гостями екологічно та соціально безпечних практик, що застосовуються операторами.

Ключові слова: економічна безпека, туризм, гостинність, державні механізми, країни ЄС та світу, стратегічні суперечності.

Abstract. The paper reviews state mechanisms for analyzing of challenges and strategic contradictions regarding ensuring of economic security of tourism and hospitality in the EU countries and in the world. In particular, a diagnosis of the average monthly median ADR in Europe at the macro level is carried out; the risks to economic growth of tourism and hospitality in the EU countries and the world are analyzed; the ratio of price and quality of tourism and hospitality in the EU countries and in the world is assessed.

Overall, the risks to economic growth and tourism growth in 2025 are shown to be tilted to the downside. Given recent announcements, the current scenario of a downturn in the tourism economy is perhaps a more robust forecast. The greater impact of tariffs would mean that the recovery in international travel would slow significantly in 2025, from 12.3% to just 6.7% above 2019 levels, according to the current downward projection.

It is highlighted that the challenges facing European businesses differ from the global picture, which is often distorted by US respondents. In a recent survey, fewer respondents identified the cost of flights and accommodation as key challenges for European tourism. It also notes that there are risks associated with adverse weather conditions and natural disasters, which could divert tourists to alternative destinations or possibly delay bookings to these regions.

It is shown that there have been some changes in the top global challenges for tourism in 2025. Financial pressures remain a key challenge, but have eased somewhat compared to the previous quarter. Instead, concerns about bureaucracy, regulation and trade policy, as well as concerns about a decline in long-term international visitors, were more prominent. This is likely to be influenced by recent announcements by the US administration on global trade.

It is determined that the five destinations that received the most praise for value for money in written guest reviews were Italy, Cyprus, Malta, Greece and San Marino.

It is noted that, in general, sustainable tourism measures guests' perceptions of environmentally and socially sound practices employed by operators.

Keywords: economic security, tourism, hospitality, state mechanisms, EU and world countries, strategic contradictions.

Постановка проблеми. Стратегічні виклики для індустрії туризму та гостинності в ЄС та світі на період 2024–2026 рр. трансформуються під впливом кліматичних змін, цифрової революції та геополітичної нестабільності. Основні виклики зосереджені навколо переходу до стійкості, управління натовпами (overtourism) та дефіциту кадрів. Вищенаведене обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державного управління економічною безпекою туризму досліджували багато вітчизняних та зарубіжних науковців, які фокусуються на питаннях менеджменту, туристичної політики та економічної безпеки підприємств.

Основні автори та дослідники, згадані у наукових працях: В. Гуменюк, З. Живко, О. Заноско, Н. Корж, Т. Ткаченко та ін.

Проте недостатність рівня розгляду економічної безпеки туризму та гостинності є критичною проблемою, яка посилюється нерівномірним розвитком країн та частими глобальними кризами. Попри те, що туризм є однією з провідних галузей світової економіки, його економічна безпека часто розглядається ситуативно, а не стратегічно.

Метою роботи є огляд державних механізмів аналізу викликів та стратегічних суперечностей щодо забезпечення економічної безпеки туризму та гостинності в країнах ЄС та світу.

Для досягнення поставленої мети в роботі пропонується поставити та вирішити такі завдання:

- провести діагностику середньомісячного медіанного показника ADR у Європі на макrorівні;
- проаналізувати ризики для економічного зростання туризму та гостинності в країнах ЄС та світу;
- оцінити рівень співвідношення ціни та якості туризму та гостинності в країнах ЄС та світу.

Виклад основного матеріалу. З точки зору ADR, на макrorівні середньомісячний медіанний показник ADR у Європі (останні дванадцять місяців) лютого 2025 р. становив приблизно 113 євро, що являє собою зростання приблизно на 8,3% у річному обчисленні порівняно з середньомісячним медіанним показником ADR у 105 євро до лютого 2024 р. На рівні країни зниження пропозиції короткострокової оренди, якого зазнала Туреччина, демонструє мало зворотний вплив на її середньомісячний медіанний показник ADR, причому ADR у лютому 2025 р. збільшився майже на 39% у річному обчисленні. Проте, слід зазначити, що, незважаючи на це значне зростання у річному обчисленні, в абсолютному вимірі середньомісячний медіанний показник ADR Туреччини у розмірі 91 євро станом на лютий 2025 р. знаходиться на нижній межі діапазону ADR на рівні країн у Європі [6; 7].

У 2025 р., який раніше мав призвести до 13% зростання кількості міжнародних відвідувачів та витрат на туризм, політика та заяви другої адміністрації Трампа призвели до суттєвого спаду не лише для подорожей по США, а й для подорожей по всьому світу. Поточний прогноз Tourism Economics включав тарифи та заходи у відповідь, які були або значною мірою очікуваними, або запланованими, що призвело б до уповільнення зростання кількості прибуттів (10%) та витрат (9,9%). Зовсім нещодавно ситуація знову змінилася, оголосивши 90-денну паузу в тарифах для країн, окрім Китаю, для яких тепер ставка тарифів буде ще вищою, тоді як існує значна невизначеність щодо ставки, яка застосовуватиметься до деяких електронних та фармацевтичних товарів. Як результат, останні глобальні прогнози можна розглядати радше як найкращий сценарій за поточних умов. Згідно з цим «оптимістичним» прогнозом, очікується, що кількість туристів, що прибувають до США, знизиться на 9,4%, зокрема на 20% – кількість туристів з Канади, на 8% – з Мексики та на 4% – кількість туристів з інших країн, включаючи туристів з Європи [5; 8].

Останні дані свідчать про те, що негативні настрої щодо США почали впливати на вибір місць призначення. Кількість прибуттів з Європи скоротилася на 15,9% у березні 2025 р. порівняно з аналогічним періодом минулого року, що призвело до зменшення кількості туристів з Європи, які відвідали США з початку року, на 6,0%. Однак важливо зазначити, що деяке послаблення в березні може бути пов'язане зі зміною періоду Великодня. Очікується, що чіткі дії щодо безпеки кордонів та імміграційного контролю також посилюють невизначеність та перешкоджатимуть відвідувачам.

Негативний вплив на міжнародні поїздки до США наразі, ймовірно, буде найсильнішим у 2025 р. з точки зору впливу на результати діяльності, але він, ймовірно, певною мірою збережеться до кінця другого терміну президентства Трампа.

Очікується, що зміни в політиці уряду США вплинуть на світові подорожі через два основні канали. По-перше, через уповільнення поїздок за кордон з Північної Америки, а по-друге, – через послаблення економічних перспектив для країн, які стикаються з новими або зростаючими тарифами США, що створює навантаження на дискреційні споживчі витрати. Зниження попиту на туризм з північноамериканського ринку є значним для світових подорожей, оскільки до пандемії на нього припадало 13% світових подорожей, з яких 9% – лише на США. У Європі далекі подорожі становили 15% від загальної кількості відвідувачів минулого року, а туристи з США становили трохи більше третини цих далеких поїздок. Крім того, країни, які зіткнуться з вищими або новими тарифами на товари, що продаються до США, зіткнуться з слабшим експортом, повільнішим

економічним зростанням і потенційно вищими цінами, що негативно вплине на доходи домогосподарств і споживчі витрати, що може пом'якшити зростання внутрішньорегіональних подорожей. Однак існує ризик того, що вплив цих факторів на ВВП може бути ще більшим, що ілюструється зростанням за несприятливим сценарієм. Але це не відображає масштабів тарифів, оголошених на початку квітня, що свідчить про те, що економічне зростання може бути ще слабшим [5; 6].

Однак, зараз існує вища ймовірність рецесії на деяких ключових ринках в результаті тарифів, запроваджених США. Це особливо помітно в Канаді, враховуючи більшу залежність від торгівлі з її сусідом. Наразі, за несприятливим сценарієм, економічне зростання в Канаді сповільниться до лише 0,9% у 2025 р., але існує реальна ймовірність того, що економіка може скоротитися в розмірах цього року. Це створить значне навантаження на доходи домогосподарств та дискреційні витрати, котрі є ключовими рушійними силами зростання туризму. Аналогічно це стосується і Німеччини, де наразі очікується зниження зростання порівняно з базовим сценарієм та існує потенціал для ще сильнішого спаду. Доходи в Німеччині постраждають сильніше, ніж у деяких інших європейських напрямках, через більшу частку виробництва в загальній економіці – близько 20% доходів домогосподарств пов'язані з цим сектором.

Загалом, ризики для економічного зростання та зростання туризму в 2025 р. зміщені в бік зниження. З огляду на нещодавні оголошення, поточний сценарій зниження економіки туризму, можливо, є більш надійним прогнозом. Більший вплив тарифів означатиме, що відновлення міжнародних подорожей значно сповільниться у 2025 р., з 12,3% до лише 6,7% вище рівня 2019 р., згідно з поточним прогнозом зниження [6; 8].

На рівні країн відновлення кількості іноземних туристів до Німеччини займе більше часу, оскільки до кінця 2025 р. кількість туристів знизиться до 5% порівняно з рівнем 2019 р. Подібне тривале відновлення очікується для Румунії, Латвії та Литви. Крім того, матеріалізація цих ризиків негативного спаду призведе до зворотного розвитку очікуваного відновлення цього року в кількох напрямках, включаючи Словаччину, Фінляндію та Естонію, водночас поставивши під загрозу відновлення подорожей для Швейцарії та Італії. З іншого боку, напрямки, які вже міцно повернулися до зони зростання на початку 2025 р., повинні очікувати повільнішого зростання, але залишаться значно випереджаючими обсяги, що були до пандемії. Однак на тлі посилення протекціонізму та слабшого економічного зростання існують деякі можливості в європейському туристичному секторі. До них належать можливе зростання як внутрішніх, так і короткострокових подорожей у межах Європи, що впливає з меншого бюджету домогосподарств на подорожі, а також переїзду до безпечних місць, ближчих до дому. Існує також можливість отримати частку ринку як короткострокових, так і довгострокових подорожей завдяки уникненню США через побоювання щодо безпеки кордонів або через негативні настрої. Це було очевидно під час першого терміну Трампа, коли частка США у попиті на далекі подорожі з Китаю знизилася, в той час, як частка Європи зросла. Валютні коливання та відносна доступність певним чином вплинули на цю зміну частки ринку, але коливання вийшли далеко за межі того, що можна було очікувати [5; 7].

Остання оцінка на 2025 р. показує, що очікується, що туристи витратять приблизно на 14% грошей більше по всій Європі, ніж у 2024 р., причому зростання витрат перевищить кількість прибуттів, що свідчить про збільшення середніх витрат на візит. Нещодавні звіти свідчать про те, що туристи в низці напрямків починають витратити більше на початку 2025 р. Одним із прикладів є Іспанія, де витрати зросли на 8,3% у порівнянні з аналогічним періодом 2024 р. в січні та лютому, – швидше, ніж зростання кількості іноземних відвідувачів на 6,9%. Однак, напевно це буде так для всіх напрямків, оскільки споживачі стають більш зосередженими на бюджеті. Це особливо очевидно для туристів, які подорожують на далекі відстані. Незважаючи на обмежені бюджети тих, хто подорожує далі, очікується, що більша частина грошей, витрачених у Європі, буде спрямована на їжу та напої, туристичну діяльність та роздрібну торгівлю.

Згідно з останніми звітними даними TourMIS, іноземні туристи цього року в середньому проводили в Європі 2,7 ночі за перебування. На рівні країн, порівняно з аналогічним періодом

2024 р., туристи загалом залишаються на меншу кількість ночей у багатьох європейських напрямках, і це не зосереджено лише в одному субрегіоні. Можна було очікувати коротших туристичних поїздок на початку року порівняно з літнім періодом, коли більше домогосподарств беруть триваліші перерви під час шкільних канікул. Натомість, Хорватія та Латвія повідомляють про передбачувану довшу середню тривалість перебування цього року [5; 6].

Опитування Tourism Economics' Tourism Industry Monitor (TIM) вимірює оцінку професіоналами загального стану туристичної галузі в усьому світі, а також її можливостей та викликів. Останні результати опитування за перший квартал 2025 р. виявили значно слабші економічні настрої, причому майже дві третини експертів з туризму мають негативний погляд на економіку протягом останніх трьох місяців. Однак, загалом позитивний прогноз для туризму зберігся, оскільки спостерігався високий рівень впевненості в зростанні, хоча короткострокові та середньострокові очікування були помітно нижчими. Крім того, респонденти зараз вважають, що бюджети на подорожі будуть скорочені у 2025 р., оскільки менше респондентів очікували, що подорожі становитимуть більшу частку чистого доходу порівняно з результатами опитування минулого року.

У 2025 р. відбулися певні зміни серед головних глобальних викликів для туризму. Фінансовий тиск залишається ключовим викликом (про нього згадали понад 80% респондентів) [7; 8], але він дещо послабився порівняно з минулим кварталом. Натомість, більш помітними були занепокоєння щодо бюрократії, регулювання та торговельної політики, а також занепокоєння щодо зменшення кількості довгострокових міжнародних відвідувачів. На це, ймовірно, вплинули нещодавні оголошення адміністрації США щодо глобальної торгівлі.

Проблеми, з якими стикається європейський бізнес, відрізняються від глобальної картини, яку частіше спотворюють респонденти зі США. У нещодавньому опитуванні менше респондентів виділили вартість авіаквитків та проживання в якості ключових проблем для європейського туризму, що свідчить про значне падіння порівняно з попереднім кварталом.

Однак цей фінансовий тиск все ще викликає занепокоєння у вигляді зростання вартості бізнесу. Проблеми з персоналом залишаються постійною проблемою, і це, ймовірно, посилюється в напрямках, де спостерігається вищий рівень страйків різних авіакомпаній та працівників повітряного руху. Протягом першого кварталу 2025 р. в транспортній галузі відбулося кілька страйків, зокрема в Німеччині, Італії та Бельгії. Але під час Великоднього періоду, коли обсяги подорожей загалом вищі, ніж у січні та лютому, ці страйки можуть порушити роботу більшої кількості туристів у різних країнах Європи. Існують також ризики, пов'язані з несприятливими погодними умовами та стихійними лихами, які можуть перенаправити туристів до альтернативних напрямків або, можливо, затримати бронювання поїздок до цих регіонів. Наприклад, повені та шторми як в Іспанії, так і у Великій Британії, а також землетрус, який стався в Неаполі в березні.

Дані електронної репутації, зібрані з індексу настроїв TRAVELSAT© від MMGY TCI Research, використовують соціальний моніторинг для оцінки сприйняття напрямків в Інтернеті. Використовується інформація, якою діляться різні ЗМІ, споживачі, компанії тощо на вебсайтах, форумах, блогах та в соціальних мережах. Чисті оцінки настроїв, що варіюються від -100 до +100, вимірюють баланс між позитивними та негативними настроями для оцінки сприятливості напрямку. Рейтинги співвідношення ціни та якості та сталих подорожей вимірюються за допомогою оцінок настроїв, отриманих на основі письмових відгуків з 45 джерел (TripAdvisor, Google Reviews, Booking.com), використовуючи передові технології аналізу настроїв для виявлення позитивних та негативних настроїв щодо певних концепцій або тем, з оцінками від 0 до 10 [7; 8].

Протягом першого кварталу 2025 р. полярність онлайн-соціальних розмов щодо подорожей Європою становила в середньому 36 балів (-16 балів порівняно з 4 кварталом 2024 р.). У січні 2025 р. показник Європи залишився практично незмінним, проте в лютому він значно знизився, а в березні спостерігалось аналогічне падіння. Загалом, Європа опустилася з лідируючого місця в світових рейтингах електронної репутації в четвертому кварталі 2024 р. на середнє друге місце в першому кварталі 2025 р., відстаючи від Азіатсько-Тихоокеанського регіону на 6 пунктів [6; 8].

Примітно, що з початку 2025 р. показник Америки різко знизився. Суворий контроль на кордоні США в поєднанні зі зниженням сприйняття безпеки та потенційними інфляційними наслідками, пов'язаними з політикою адміністрації Трампа, – все це погіршило імідж США як туристичного напрямку.

Новорічні святкування в Лондоні, Парижі та Берліні отримали високі оцінки за багату культурну насиченість. Лютий 2025 р. продовжив цю тему, де в онлайн-розмовах були представлені маскарадні бали у Венеції, квіткові паради в Ніцці та історичні артисти Жилья в Бенші. Віденський Райдужний бал та Берлінський кінофестиваль також створили позитивний контент, просуючи теми інклюзивності та культурного престижу. Третя тема, що виникла, стосувалася розкішних подорожей, особливо тих, що зосереджені на догляді за собою. Плавуча сауна Тростен в Осло була представлена за свій інклюзивний дизайн, що робить її доступною для людей з обмеженими можливостями пересування. Литва була відзначена нагородою ITB Health Tourism Award завдяки поєднанню натуральних засобів та сучасних методів лікування. Італійський Палаццо Ф'юджі також з'явився в кількох публікаціях, де його схвалили не лише за розкішні спа-пропозиції, але й за мальовниче розташування в середньовічному місті. Нарешті, в онлайн-історіях відзначалася різноманітна вулична їжа Європи, причому віденські Würstelstände були визнані обов'язковими для відвідування, а новий вуличний ринок їжі в Белфасті відзначився за відродження району завдяки продавцям ремісничих виробів. Лісабон також часто з'являвся в контенті, пов'язаному з їжею, особливо в контексті Sumol та культових Pastéis de Belém [6; 8].

Транспортні збої домінували в негативних онлайн-розмовах протягом усього кварталу. Суворі зима та погода в січні спричинила затримки та скасування рейсів в аеропортах по всій Великій Британії та Німеччині, особливо постраждали такі великі транспортні вузли, як аеропорт Манчестера та Мюнхена. У лютому відбулося кілька страйків транспортників по всьому континенту. 24-годинний страйк авіадиспетчерів у Греції призупинив усі рейси, а профспілкові акції в Німеччині створили хаос в таких аеропортах, як Дюссельдорф та Кельн-Бонн. У березні пожежа поблизу Хітроу спричинила відключення електроенергії, що призвело до зупинки понад тисячі рейсів, а національні страйки в Бельгії та Німеччині зупинили національні авіа- та залізничні перевезення. Значна частина контенту була зосереджена на масштабних демонстраціях, що відбулися в Афінах з нагоди річниці трагічного зіткнення поїздів, яке сталося наприкінці лютого 2024 р. Протести, хоча й мирні в багатьох районах, знову привернули увагу до проблем безпеки в транспортній інфраструктурі та громадських місцях країни. Зрештою, дії, вжиті мешканцями Іспанії, відродили антитуристичні настрої в онлайн-розмовах: активісти заблокували доступ до культового оглядового майданчика Ес-Ведріа попереджувальними знаками, а протестувальники в масках на Тенерифі, як повідомляється, підпалили орендовані автомобілі на знак протесту проти надмірного туризму [5; 7].

Співвідношення ціни та якості вимірює сприйняття гостями цінності або якості враження відносно його вартості. Оцінка співвідношення ціни та якості для європейських готелів та пам'яток зросла до 8,53 у першому кварталі 2025 р. (+0,08 бали порівняно з четвертим кварталом 2024 р.). У розрізі вертикалей оцінка для готелів зросла до 8,14 (+0,13 бали), тоді як для атракціонів вона збільшилася до 8,98 (+0,05 бали).

П'ятьма напрямками, які отримали найбільше похвали за співвідношення ціни та якості у письмових відгуках гостей, були Італія, Кіпр, Мальта, Греція та Сан-Марино. Хоча Італію часто вважають напрямком, який останніми роками став дорожчим, її південні регіони все ще вихваляються в онлайн-розмовах як такі, що мають відмінне співвідношення ціни та якості. Окрім більш відомих місць, такі регіони, як Апулія, пропонують менш дороге житло, особливо поза періодами найшвидшого відпочинку. Місто Лімасол на півдні Кіпру було описано в Інтернеті як таке, що має багато чого запропонувати як туристам, так і тим, хто розглядає можливість тимчасового переїзду туди. Хоча це одне з найпопулярніших доступних місць на Кіпрі, пропонуючи водночас мальовничі краєвиди, чудову погоду та широкий вибір страв і розваг.

Висновки. У цілому, сталий туризм вимірює сприйняття гостями екологічно та соціально безпечних практик, що застосовуються операторами. Оцінка настроїв щодо сталого туризму для

європейських готелів та визначних пам'яток залишилася відносно незмінною на рівні 7,62 у першому кварталі 2025 р. (+0,01 бали порівняно з 4 кварталом 2024 р.). У розрізі вертикалей оцінка для готелів залишилася на рівні 7,56, тоді як для визначних пам'яток збільшилася до 8,16 (+0,03 бали).

Щодо письмових відгуків гостей про сталий туризм, Сан-Марино, Австрія, Словенія, Кіпр та Німеччина отримали найбільше позитивних коментарів.

Розглянувши найновіші відгуки про Сан-Марино, стає очевидним, що кілька готелів отримали позитивні коментарі щодо сприйняття гостями сталого розвитку. Зокрема, готель Garden Village San Marino отримав високу оцінку гостей за зелені зони та тихе середовище. Подібний висновок можна побачити, якщо розглянути визначні пам'ятки Австрії, де зоопарк Tiergarten Schoenbrunn у Відні був відзначений за чистоту, відданість переробці відходів, а також доглянуті та просторі умови, в яких утримуються тварини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Любіцева О.О., Сировець С.Ю., Урбанська Д.С. Туризм в системі транскордонного співробітництва України. *Географія та туризм*. 2021. Вип. 57. С. 9–16. DOI: <https://doi.org/10.17721/2308-135X.2020.57.9-16>.
2. Наконечний К.П., Підгірна В.Н., Єремія Г.І. Економіка та фінанси туристичних підприємств: навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2025. 216 с.
3. Овдійук О.М., Ткачук О.В. Управління ризиком в підприємницькій діяльності туристичної індустрії. *Ефективна економіка*. 2024. №8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.68>.
4. Урба С., Червона О. Сучасні виклики підприємництва у міжнародному туризмі. *Економіка та суспільство*. 2024. №(60). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-87>.
5. Global Travel & Tourism is Strong Despite Economic Headwinds. World Travel and Tourism Council. URL: <https://wtcc.org/news/global-travel-and-tourism-is-strong-despite-economic-headwinds> (дата звернення: 31.03.2026).
6. Global travel service. Detailed travel data and forecasts for 190 countries. Tourism Economics. URL: <https://www.tourismeconomics.com/travel-data-forecasts/global-travel-services> (дата звернення: 31.03.2026).
7. World Tourism Barometer. URL: <https://www.e-unwto.org/loi/wtobarometereng> (дата звернення: 31.03.2026).
8. World Travel and Tourism Council. URL: <https://wtcc.org> (дата звернення: 31.03.2026).

REFERENCES

1. Lyubitseva, O.O., Syrovets, S.Yu. & Urbanskaya, D.S. (2021). Turizm v systemi transkordonnoho spivrobitnytstva Ukrainy [Tourism in the system of cross-border cooperation of Ukraine]. *Heohrafiia ta turizm – Geography and Tourism*, 57, 9–16. DOI: <https://doi.org/10.17721/2308-135X.2020.57.9-16> [in Ukrainian].
2. Nakonechny, K.P., Podgornaya, V.N. & Jeremiah, G.I. (2025). *Ekonomika ta finansy turystychnykh pidpriemstv: navch. posib* [Economics and finance of tourism enterprises: tutorial], Chernivets. nats. un-t. im. Yu. Fedkovycha, Chernivtsi, Ukraine [in Ukrainian].
3. Ovdyyuk, O. M. & Tkachuk, O. V. (2024). Upravlinnia ryzykom v pidpriemnytskii diialnosti turystychnoi indusrii [Risk management in the entrepreneurial activity of the tourist industry]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.68> [in Ukrainian].
4. Tourism Economics. (2026). Global travel service. Detailed travel data and forecasts for 185 countries. *www.tourismeconomics.com*. Retrieved from <https://www.tourismeconomics.com/travel-data-forecasts/global-travel-services> [in English].
5. Urba, S. & Chervona, O. (2024). Suchasni vyklyky pidpriemnytstva u mizhnarodnomu turyzmi [Modern challenges of entrepreneurship in international tourism]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, (60). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-87> [in Ukrainian].
6. World Tourism Barometer (2026). *www.e-unwto.org*. Retrieved from <https://www.e-unwto.org/loi/wtobarometereng> [in English].
7. World Travel and Tourism Council (2026). *wtcc.org*. Retrieved from <https://wtcc.org> [in Ukrainian].
8. World Travel and Tourism Council (2025). Global Travel & Tourism is Strong Despite Economic Headwinds. *wtcc.org*. Retrieved from: <https://wtcc.org/news/global-travel-and-tourism-is-strong-despite-economic-headwinds> [in English].

Історія статті / Article history:

Подано до редакції / Submitted to the editorial office (01.04.2026);

Прийнято до друку / Accepted for publication (19.04.2026);

Опубліковано / Published (10.06.2026)